

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin.

Maaseudun ympäristöasiat - työryhmä

Manner-Suomen maaseudun kehittämissohjelman
neuvottelupäivät

5.5.2010 Hämeenlinna

MMM

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin.

Maatalouden ympäristötuen kehittäminen

Ke 5.5. klo 12.15-13.45

Maatalouden ympäristöhoidon haasteita

1. Maatalouden vesiensuojelu
2. Luonnon monimuotoisuus
3. Ilmastonmuutos

Maatalouden vesiensuojelun haasteita

- Vesienhoitosuunnitelmien mukaan maatalouden osuus ihmistoiminnoista peräisin olevasta fosforikuormituksesta on arvioitu olevan noin 60 % ja typpikuormituksesta noin 50 %.
- Vaikka maatalouden lannoitteiden käyttö on selvästi vähentynyt, maaperään on varastoitunut edelleen runsaasti ravinteita, eikä vesistöihin joutuvassa fosfori- ja typpikuormituksessa ole vielä havaittu merkittäviä vähennyksiä.
- Ongelmat ovat keskittyneet: kuormitus on voimakkainta Kokemäenjoen-Selkämeren-Saaristomeren, Kymijoen-Suomenlahden sekä Oulujoen-Iijoen vesienhoitoalueilla, joille on myös vesienhoitosuunnitelmissa esitetty eniten maatalouden vesiensuojelun lisätoimenpiteitä.
- Pääministerin sitoumus 10.2.2010 Baltic Sea Action Summit
  - Saaristomerestä ravinnekierrätyksen esimerkkialue v. 2020 mennessä

Itämeriselonteko ja vesienhoitosuunnitelmat

- Valtioneuvosto asetti "Vesiensuojelun suuntaviivat vuoteen 2015" -ohjelmassa tavoitteeksi alentaa maatalouden ravinnekuormitusta noin kolmanneksella 2000-luvun alkupuolen tasosta.
- Valtioneuvoston selonteossa Itämeren haasteista ja Itämeripolitiikasta vuonna 2009 vesienhoito todettiin maaseudun kehittämisen keskeiseksi strategiseksi painopistealueeksi.
- Asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi maatalouden ympäristötuessa käytettävissä olevia varoja esitetään suunnattaviksi vesienhoitoa edistäviin toimenpiteisiin.
- Valtioneuvoston päätös 12/2009 vesienhoitoalueiden vesienhoitosuunnitelmista vuoteen 2015

Arviot tarvittavista lisätoimenpiteistä vesienhoitosuunnitelmissa suunnittelukaudella 2010-2015 vesien hyvän tilan saavuttamiseksi

- ravinnepäästöjen hallinta (optimaalinen lannoitus) noin 1,4 miljoonalla hehtaarilla
- ravinnepäästöjen tehostetun hallinnan lisäys lähes 100 000 hehtaarilla
- kasvipeitteisyyden lisäys lähes 450 000 hehtaarilla
- suojavyöhykkeiden lisäys noin 12 000 hehtaarilla
- kosteikkojen lisäys noin 1 600 kappaletta
- säätösalaajituksen lisäys lähes 90 000 hehtaarilla
- pohjavesialueiden peltoviljelyn vesiensuojelun lisäys noin 7 700 hehtaarilla
- lannan jatkokäsittelyn tehostaminen noin 4 milj. lantatonnilla vuodessa
- koulutuksen ja neuvonnan lisäys noin 13 000 maatilalla vuodessa.

Maatalouden vesiensuojelun keskeisiä ohjauskeinoja 1/5

Itämeriselonteko ja VNP vesienhoitoalueiden vesienhoitosuunnitelmista

- Kehitetään maaseudun kehittämisohjelman tarjoamia mahdollisuuksia vesienhoidon toimenpiteisiin ja varmistetaan niiden riittävä rahoitus.
- Vuonna 2012 tehostetaan ympäristötuen toimenpiteitä kohdentamalla niitä nykyistä paremmin alueellisesti ja vesiensuojelullisin perustein riskiherkimmille alueille muun muassa ravinnetaseiden avulla sekä tarkistamalla perus- ja lisätoimenpiteiden ehtoja. Parannetaan erityistukisopimusten vesiensuojelullista kohdentumista.
- Vuonna 2014 alkavista uusista maatalouden ympäristötuen vesiensuojelutoimenpiteistä valtaosa kohdennetaan maantieteellisesti ja tilatasolla kaikkein kuormittavimmille peltoalueille ja -lohkoille

Maatalouden vesiensuojelun keskeisiä ohjauskeinoja 2/5

Itämeriselonteko ja VNP vesienhoitoalueiden vesienhoitosuunnitelmista

- Mahdollisimman kattavien vesistövaikutusten takaamiseksi tarvitaan myös kaikille ympäristötuen mukana oleville pakollisia perustason toimenpiteitä, joiden vesiensuojeluvaikutuksia pyritään tehostamaan. Ympäristötukea uudistettaessa varmistetaan, että vesiensuojelullisesti tehokkaista toimenpiteistä maksettava korvaus on riittävä, jotta toimenpiteet kannustavat viljelijöitä sitoutumaan vesiensuojelutoimenpiteisiin.
- Maatalouden ympäristötukeen liittyviä toimenpiteitä kehitetään tilatasolla eroosion ja pintavalunnan vähentämiseksi erityisesti kaltevilla rantapelloilla. Keskeiset ympäristötuen toimenpiteet ovat lannoituksen oikea taso ja ravinnetaseiden hyödyntäminen, peltojen talviaikainen kasvipeitteisyys ja muokkauksen vähentäminen sekä suojavyöhykkeet ja kosteikot. Lannoitus säädetään ravinnetaseiden avulla kasvien tarpeita vastaavaksi.

Maatalouden vesiensuojelun keskeisiä ohjauskeinoja 3/5

Itämeriselonteko ja VNP vesienhoitoalueiden vesienhoitosuunnitelmista

- Kotieläintiloilla keskeistä on lannan ravinteiden tehokas ja ympäristön kannalta kestävä käyttö. Tavoitteena on, että vuodesta 2014 lähtien lannan ravinteet otetaan täysimääräisesti huomioon ympäristötuen mukaisessa lannoituksessa. Tämän tavoitteen toteuttaminen edellyttää, että kehitetään tiloille toimenpiteitä ja teknisiä ratkaisuja lannan prosessoimiseksi ja sen hyötykäytön edistämiseksi. Vesienhoitoa edistetään myös peltojen vesitaloutta parantamalla ja huolehtimalla peltomaan rakenteesta.
- Maatalouden investointitukien suunnittelussa otetaan huomioon myös vesiensuojelun tavoitteet ja ohjataan investointitukia uusiin kotieläintalouden vesiensuojelua edistäviin sekä maan rakenteen parantamiseen tähtääviin toimiin.
- Selvitetään neuvoston maaseudun kehittämisasetuksen mahdollistaman VPD -tuen (artikla 38) käyttöönottoa 2014 alkavalla ohjelmakaudella.

Maatalouden vesiensuojelun keskeisiä ohjauskeinoja 4/5

Itämeriselonteko ja VNP vesienhoitoalueiden vesienhoitosuunnitelmista

- Edistetään vesiensuojelullisten hankkeiden toteutumista maaseudun kehittämisohjelman linjan 3 yritys-, kehittämis- ja koulutushankkeiden sekä Leader-toimintatavan kautta
- Otetaan happamat sulfaattimaat huomioon tukijärjestelmissä erityiskohteina.
- Vuonna 2010 maatalouden ympäristöasioiden viestinnän teemavuonna parannetaan tiedotuskampanjan avulla maanviljelijöiden tietoisuutta muun muassa ravinnepäästöjen ja rehevöitymisen hallinnasta
- Edistetään tilakohtaista neuvontaa ja koulutusta erityisesti karjatiloilta, erikoiskasviviljelijöille ja hevostiloille.
- Uudistetaan ja selkeytetään nykyistä nitraattiasetusta erilaisten tulkintojen välttämiseksi.

Maatalouden vesiensuojelun keskeisiä ohjauskeinoja 5/5

Itämeriselonteko ja VNP vesienhoitoalueiden vesienhoitosuunnitelmista

- Toteutetaan pohjavesialueiden hydrogeologisia lisätutkimuksia ja rakenneselvityksiä.
- Parannetaan ravinnekuormituksen mittaus- ja arviointimenetelmiä ja kehitetään seuranta edistämällä mallien käyttöä vesiensuojelutyössä.
- Selvitetään ilmastonmuutoksen vaikutuksia maatalouden kuormitukseen ja ilmastonmuutokseen sopeutumista.
- Käynnistetään tutkimus- ja kehittämishankkeita ohjauskeinojen kehittämiseksi sekä uusien vesiensuojelukeinojen löytämiseksi ja käyttöön ottamiseksi.
- Arvioidaan maatalouden ravinnekuormituksen vähentämistoimien ja -keinojen taloudellisia vaikutuksia, kustannustehokkuutta ja hyötyjä.

Luonnon monimuotoisuus

- luonnon monimuotoisuuden vähenemisen pysäyttäminen ei onnistu v. 2010 mennessä
  - rooli tulee korostumaan jatkossa
- vieraslajit, uusi uhka?
- ilmastonmuutos uhkaa luonnon monimuotoisuutta - > ekosysteemit muuttuvat
- luonnon monimuotoisuus voisi ehkäistä ilmastonmuutosta - > ekosysteemien ennallistamisen kautta voidaan sitoa hiilidioksidia

Ilmastonmuutos

- Maatalouden päästöjen vähennystarve - 13 % vuoteen 2020 mennessä (vuodesta 2005)
- Ilmastokysymykset EU:n maatalouspolitiikan terveystarkastuksen yksi uusista haasteista luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen ja vesiensuojelun lisäksi
- Merkitys tulee kasvamaan seuraavalla ohjelmakaudella

Maatalouden ympäristötuen vaikuttavuuden seurantatutkimus (MYTVAS3) toimenpidesuosituksia 1/3

- **Alennetaan erikoiskasvien fosforilannoituksen enimmäistasoja.** Erikoiskasvien (peruna, sokerijuurikas, avomaanvihannekset) fosforilannoituksen enimmäistasoja alennetaan vastaamaan paremmin vilja- ja nurmikasvien fosforilannoituksen enimmäistasoja ja erikoiskasvien todellista fosforitarvetta.
- **Kehitetään edelleen lietelannan sijoittaminen peltoon - toimenpidettä ja nostetaan siihen liittyvää tukitasoa.** Koska lannan pintalevitys on mitä todennäköisimmin osasy typpihuuhtoumien kääntymiseen kasvuun, on lisättävä lannan sijoittamista peltoon kasvukaudella. Toimenpide aiheuttaa muita lannanlevitystapoja huomattavasti suurempia kustannuksia, joten toimenpiteestä maksettava tuki on myös nostettava vastaamaan kustannuksia.
- **Tehostetun lannankäytön toimenpide kotieläintiloille.** Tehostetun lannankäytön toimenpiteessä kotieläintila sitoutuu siihen, että eläinyksikkötiheys on maksimissaan 1 ey/ha, kaikki lanta levitetään sijoittamalla maahan tai fraktioidaan tai muuten prosessoidaan ja lantaa ei levitetä lainkaan pelloille elokuun 15. päivän jälkeen (paitsi poikkeustapauksissa syysviljoille). Tällainen toimenpide edellyttäisi todennäköisesti myös tukea investoinneille lannanlevityskalustoon ja fraktiointilaitteistoihin.

Maatalouden ympäristötuen vaikuttavuuden seurantatutkimus (MYTVAS3) toimenpidesuosituksia 2/3

- **Otetaan käyttöön primääriravinteiden panttimaksu.** Primääriravinteilla tarkoitetaan tässä maatalouden ulkopuolelta tulevia ravinteita, kuten väkilannoitteita. Primääriravinteille asetetaan maksu, eräänlainen vero, jonka voi saada takaisin, mikäli käyttää vastaavan määrän sekundääri- eli kierrätysravinteita. Kierrätysravinteet ovat ravinteita, jotka ovat jo maatalouden sisällä, eivätkä siten lisää maatalouden kokonaisravinnemäärää (esim. karjanlanta). Primääriravinteiden panttimaksu kannustaisi erityisesti lannan tarkoituksenmukaiseen hyödyntämiseen.
- **Kehitetään ravinnetasetoimenpidettä primääriravinnetaseen (PRI) suuntaan.** Primääriravinnetase ilmaisee sen, miten paljon systeemi pystyy tuottamaan satoa (y) yhdellä maatalouden ulkopuolelta lisätyllä ravinnekilolla (p). Tase voidaan ilmaista suhteena: $PRI = y/p$. Primääriravinnetase auttaisi viljelijöitä paremmin ymmärtämään lannan ja muun ravinteiden kierrätyksen merkityksen ravinnetalouden kokonaisuuden kannalta, sillä se kuvaa portti- tai peltotasetta havainnollisemmin kierrätysravinteiden vaikutuksen satoon ja sitä kautta viljelyn taloudelliseen tulokseen.

Maatalouden ympäristötuen vaikuttavuuden seurantalutkimus (MYTVAS3) toimenpidesuosituksia 3/3

- **Jokaisen ympäristötukijärjestelmässä mukana olevan tilan on pidettävä 5–20 % peltoalastaan varsinaisen peltoviljelyn ulkopuolisena alueena.**
  - Tilakohtainen prosenttiosuus määräytyy sijainnin, peltoaluemittakaavan maisemarakenteen, tuotantosuunnan, tuotantotavan ja viljelykäytäntöjen perusteella
- **Laaditaan kaikille tiloille tilakohtainen ympäristönhoitosuunnitelma:**
  - Kaikille ympäristötuen mukana oleville tiloille laaditaan viljelijän ja valtuutetun asiantuntijan yhteistyönä tilakohtainen ympäristönhoitosuunnitelma, jossa kartoitetaan tilan luontoarvot ja merkittävimmät ympäristöriskit ja jossa lisäksi arvioidaan, mitkä ympäristötuen toimenpiteet parhaiten edistäisivät kyseisellä tilalla luontoarvojen säilymistä ja ympäristöriskien hallintaa.

Maatalouden ympäristötuen vaikuttavuuden seurantatutkimus (MYTVAS3) politiikkasuosituksia 1/2

- Kotieläintilojen tuottaman lannan P- ja N-kokonaismääriin voidaan tehokkaimmin vaikuttaa **ruokinnalla** sekä **lannanlevitysala- ja eläntiheysvaatimuksilla**. Tämän tyyppisten toimenpiteiden **sisällyttäminen ympäristötukeen on hankalaa**.
  - Siksi pitääkin kiinnittää erityistä huomiota siihen, mitä voidaan saavuttaa neuvonnan keinoin ja uudistamalla kotieläintilojen ympäristölupajärjestelmää siten, että lannanlevitysalavaatimus kytketään eläinyksikkö- eikä eläinpaikkamäärään.
- Seuraavassa ympäristötukijärjestelmässä maatalouden **kasvihuonekaasupäästöjen pienentäminen** nostetaan samanarvoiseksi tavoitteeksi ravinnepäästöjen vähentämisen ja luonnon monimuotoisuuden lisäämisen kanssa.

Maatalouden ympäristötuen vaikuttavuuden seuranta tutkimus (MYTVAS3) politiikkasuosituksia 2/2

- Ympäristötuen tavoitteet, toimenpiteet ja tukitasot pitää enenevässä määrin sovittaa ja räätälöidä **alueellisesti, tuotantosuunta- ja tilakohtaisesti**, koska ympäristön tilan kehityssuunnat ja yhteiskunnan tarpeet vaihtelevat huomattavasti alueittain. Tämä edellyttää myös ympäristötuen rahoituksellisen painopisteen siirtämistä erityistukien suuntaan.
- Pyritään vaikuttamaan siihen, että jatkossa on mahdollista asettaa ympäristötuen korvaukset toimenpiteiden tuottamien **ympäristöhyötyjen** arvon pohjalta.

Tehoa maatalouden vesiensuojeluun (TEHO) -hanke, väliraportti 2010 1/4

- TEHO:n alustavien tuloksien perusteella viljelijät odottavat ympäristötuen yksinkertaistamista ja byrokratian vähentämistä sekä enemmän tilakohtaista vapautta toimien toteuttamiseen.
- Taloudellinen kannuste ympäristötuen toimenpiteiden toteuttamiseen on säilytettävä riittävänä, jotta mahdollisimman monet tilat kokevat ympäristötukijärjestelmässä mukana olemisen kannattavana.
- Viljelijöitä tulee jatkossa motivoida ympäristötoimenpiteiden toteuttamiseen tiedottamalla saavutetuista ja odotettavissa olevista parannuksista ympäristön tilassa.
- Tilakohtaisesti tarkoituksenmukaisimpien toimien kohdentaminen ja toteutus voitaisiin suunnitella esimerkiksi ympäristökäsikirjaan perustuvan neuvonnan avulla.

Tehoa maatalouden vesiensuojeluun (TEHO) -hanke, väliraportti 2010 2/4

- Yhtenä ajatuksena on herännyt toimenpiteiden ryhmittely laajemmiksi kokonaisuuksiksi, jotka pohjautuisivat tilakohtaisesti ongelmalähtöiseen (esim. eroosio, korkea ravinnepitoisuus, maan tiivistyminen) tarkasteluun ja sisältäisivät sekä pakollisia että tilakohtaisesti vapaasti valittavia toimia (mm. maan kasvukunnon parantaminen, lannoituksen tarkentaminen, talviaikaisen kasvipeitteisyyden lisääminen).
- Kaikki tilat eivät ole varmasti kiinnostuneita yksityiskohtaiseen suunnitteluun perustuvasta järjestelmästä. Heitä varten tulisi olla yksinkertaistettu järjestelmä, jossa on mukana vain muutamia keskeisiä toimenpiteitä. Näin tuettaisiin viljelijöitä hieman lainsäädäntöä syvällisempään perusympäristönhoitoon.

Tehoa maatalouden vesiensuojeluun (TEHO) -hanke, väliraportti 2010 3/4

- Vesiensuojelutoimenpiteiden kohdentaminen käytännössä
  - Vesiensuojelutoimenpiteiden kohdentamisesta kuormittavimmille lohkoille puhutaan paljon julkisuudessa, mutta aina ei ole selvää, mikä on kohdentamisen taso (esim. lohko, valumaalue, vesistöalue) ja kriteerit (esim. sijainti vesistöön nähden, lohkon P-tila, kaltevuus). Tehokkaimmillaan kohdentaminen on, kun sitä tehdään samanaikaisesti usealla tasolla.
- Yksittäisten lohkojen kuormittavuuden selvittäminen ei kuitenkaan ole mahdollista, vaan apuna tarvitaan mallitarkasteluja.
  - TEHO-hankkeessa toimenpiteitä kohdennetaan kartta-aineiston avulla, joka pohjautuu moniin paikkatietoon sidottuihin tietoihin lohkon ominaisuuksista (mm. maaperätiedot, sijainti, kaltevuus). Karttamateriaali on jo nyt osoittautunut hyväksi tilaneuvonnan apuvälineeksi ja sen kehittelyä jatketaan hankkeen edetessä.

Tehoa maatalouden vesiensuojeluun (TEHO) -hanke, väliraportti 2010 4/4

- Hankkeessa lasketaan kaikille kiinnostuneille tiloille myös ravinnetaseita, joiden sisällyttämistä osaksi ympäristötuen perustoimenpiteitä suunnitellaan vuodesta 2012 alkaen.
- Ennen niiden käyttöönottoa on kuitenkin mietittävä, antaako tilatason porttitase riittävästi informaatiota vai tuleeko ravinnetaseita laskea lohkokohtaisesti. Itse taseiden laskenta ei edistä vesiensuojelua, vaan tarvitaan paljon pohdintaa siitä, miten taseen tulokset otetaan huomioon käytännön toimissa.
- Lisäksi itse laskentatekniikka tasetyypistä riippumatta sekä siihen liittyvä kirjanpito ja satotason määrittäminen vaativat vielä kehittämistä, jotta kaikki tilat pystyvät siitä selviytymään.
- Ravinnetaseiden hyödyntäminen on jatkossa varmasti osa tilakohtaista neuvontaa.

Ympäristötuen kehittäminen

- tavoitteiden saavuttaminen/toimenpiteiden tehokkuus
- miten edistää hyviä käytäntöjä? teemavuoden mahdollisuudet?
- alueelliset ongelmat ja ratkaisut, kohdentaminen
- kehittämistarpeita?
- ympäristötuen rakenne 2014-
  - perustuki? Ravinnetaseet 2012 perustukeen
  - moduleita?
- mitä voidaan tehdä toimenpiteiden vauhdittamiseksi
- toimenpiteiden sisältö / mitä voisi yhdistää
- järjestelmän yksinkertaistaminen?

